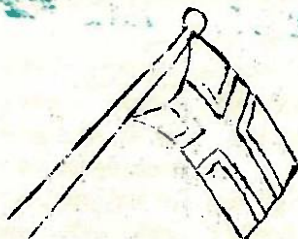

FRITT

LAND

Nr. 101 - 1. årg.

Måndag, 20. oktober 1944.

HUNGERSNÖD I BEFRIELSENS SPOR.

Kriser, inflasjon, varemangel og en ufordelaktig desorganisasjon er den arv tysk okkupasjon og krigen har gitt Europa. Det er kanskje dette tyskerne mener med å si at hvis de tapte, ville de trekke Europa med seg i kaos.

I Grekenland ligger sulten på lur, og 10.000 drøner er verd bare noen öre. I Belgia er en håpløs matsituasjon bare delvis kunnet bli avhjulpet ved at de allierte armeer overlater belgierne noen hundre tonn av sine matforsyninger daglig, og i Nederland er kvadratkilometer på kvadratkilometer av akersjøer sett under saltvann. I disse landene står man overfor nesten uløselige problemer. Industrien mangler råvarer, maskineriet er nedslitt, ødelagt eller sendt til Tyskland, og kommunikasjons- og distribusjonsapparatet ligger fullstendig nede. Der hvor det finnes råvarer, slik som i grubedriften, er ernæringen for dårlig til at arbeiderne orker å arbeide. I Belgia venter 90.000 grubearbeidere på muligheter til å oppta arbeidet, de mangler i første rekke pitrops og mat. Mest talende om situasjonen i Belgia under okkupasjonen er statistikk over tuberkulosen. Før krigen var antallet av behandlede sykdomstilfeller 39.000, etter fire års okkupasjon var det steget til 130.000. Dette tallet er hentet fra en befolkning som er blitt atskillig desimert ved store deportasjoner til Tyskland. I beste fall kan Belgia produsere omtrent 40 % av de næringsmidler som skal til for å opprettholde et noenlunde helseliv, og selv dette kan neppe distribueres etter at distribusjonsapparatet er falt sammen. - Noen tall fra Frankrike viser også hvor alvorlig situasjonen er. I Frankrike fantes det før krigen omtrent 15.000 lokomotiver, og av disse er det bare 6.000 igjen hvorav 2-3.000 er ubrukelige. Tusenvis av lokomotiver, og over halvparten av Frankrikes 45.000 jernbanevogner er ført til Tyskland, og en god del er blitt ødelagt foran og etter invasjonen. Dessuten er veinettet blitt opprevet ved at ca. 4.000 bruer er gått i luften. Bilmateriellet har tyskerne tatt hånd om på samme måte som de nå gjør det her i landet. Kullproduksjonen i Frankrike er sunket til en tredjedel og det som blir utvunnet kan ikke distribueres effektivt. - Grekenland behøver mengder av tonnasje og store skipsflåter med lastebiler for å hindre at nye tusener av grekere dør sultdøden.

Det befriete Europa er inne i en krise også rent psykologisk. Underjordiske armeer og sabotører som har utført heltegjerninger under okkupasjonen og som har vært innstilt på destruktive formål, finner det vanskelig å ta del i det normale liv og det organisatoriske rutinearbeid det fører med seg. Dette viser seg tydeligst i Belgia hvor Pierlots regjering ble anmodet om å bli sittende fordi konstruksjonsarbeidet var for omfattende.

NORSKE STYRKER PÅ JAN MAYEN.

Den lille arktiske øya Jan Mayen har under krigen spilt en viktig rolle som meteorologisk stasjon. Den har hatt radioforbindelse med omverdenen - ellers bare av og til i de korte sommermånedene hatt kontakt utad når et lite forsyningskip har greid å finne veien gjennom drivisen. I fire år har de norske troppene på Jan Mayen levet under de vanskeligste forhold, i kamp med naturen og truet av tyske angrep, men tross alt har de utført sin betydningsfulle oppgave. Heilt til for kort tid siden visste man ingen ting om deres virksomhet, og Jan Mayen var bare kjent som "Øya X".

9. april 1940 arbeidet fire norske meteorologer på Jan Mayen. Øya har en viktig strategisk beliggenhet, og meldingene derfra var frødelles nødvendige for planlegging av de forente nasjoners operasjoner til sjøs og i luften. Oppsynsskipet "Fridtjof Nansen" ble sendt avgående med førsteklasse utrustning og mannskap som skulle besette øya, men skipet støtte på et undervannsskjær. Utrustningen gikk tapt, men mannskapet klarte å berge seg i land. Noen dager senere landet et nytt norsk skip som tok de skipbrudne og

meteorologene tilbake, og i tiden framover hadde så andre flåteenheter i disse farvann ordre om å holde utkikk etter fiendtlige fartøyer som eventuelt kunne prøve å sette folk i land på Jan Mayen. Det varte ikke lenge før det ble observert et tysk skip som var ute i dette årend, og skipet ble tvunget på grunn og besetningen tatt til fange. En britisk ekspedisjon ble sendt ut, men for seg öya. Da bad engelskøennene nordmennene om hjelp for å komme en tysk okkupasjon i forkjøpet, og 19. februar 1941 reiste en avdeling på 12 mann fra de norske styrkene på Island avgående på to skip som var forsynt med ekstra forsterkninger for å tale skruisen.

Da nordmennene hadde fått forsyninger og våpen i land, var deres første oppgave å bygge en radiostasjon og snart begynte utsendingene av værmeldinger til Storbritannia. Et tredje forsyningskip ankom, og så satte alle tre båtene nesen hjemover. Påskeaften 1941 sto 12 soldater oppe på et fjell og så fartøyene forsvinne. - Noen dager senere fikk nordmennene den første følling med fienden, da tyske spiderfly viste seg over öya, og senere avla tyske fly daglig visitter. Av og til ble det skutt med maskingevær fra flyene og av og til kastet bomber, men de gjorde ingen skade. 18. mai kom så to norske skip med 18 mann forsterkning, og 22. juli ankom det enda flere soldater og større forsyninger, moderne luftvernemateriell og utdannet kanonbetjening. Nå kunne mennene innrette seg mer behagelig, og når våret tillot det, avholdt de skikkonkurranser eller jaget isbjørn - men halve året var det umulig å ferdes uten Sommeren 1942 tok det til å bli smalhans på öya, og maten måtte rasjoneres, men akkurat i rette øyeblikk ble den opprinnelige garnisonen avløst. Samtidig kom det hester, griser og høns til öya, en kraftstasjon ble anlagt og stearinlysene erstattet av elektrisk belysning.

Nå er Jan Mayen et fullstendig selvforsørgende lite samfunn. Leiren utgjør en hel liten by som lever sammen etter demokratiske grunnsetninger og deler farer og anstrengelser. Hver sommer blir den norske garnisonen avløst av nye menn, som er spesielt valgt ut og vant til polarklimaet.

NÅR GESTAPO HOLDER ORDEN I KJØBENHAVN.

Som bekjent har tyskerne opphevet det danske politi, og sendt så mange av betjentene som de fikk tak i, til Tyskland. De skulle selv holde orden. Resultatet er at København er blitt en farlig by, en tumleplass for forbrytere, tyveri og ran hører til nattens orden. Det er karakteristisk at i flere tilfeller viser innbruddstyvene seg å være medlemmer av det tyske sikkerhetspoliti. Dette ble konstatert utvetydig da tyvene i to tilfeller ble grepet på fersk gjerning, det ene tilfelle ved innbrudd i en radioforretning i Istedgaden, det andre et tyveri på Hjørnveid. Forbryterne måtte slippes løs, fordi de kunne legitimere seg som tysk politi og derfor ikke sto under det danske rettsvesen. Schalburgmennene følger også her trofast i sine tyske læremestres fotspor. Tyskerne har grepet inn likoverfor enkelte medlemmer av det tyske politi og ved ransaking funnet en mengde tyvekoster hos dem. Det er skyting eller trussel om skyting på gater og i kafeer etter mørkets frembrudd, og det er en alminnelig frangangsmåte av tyvene å angå seg som tysk politi, foreta husundersøkelser og ta med seg kostbarheter. Folk tør ikke gå ut når det er mørkt. Teatrene og klubbene står halvfulle og restaurantene går met en krise. Kløbenhavn har fått et vaktvern av store kraftige menn bevestret med batonger, men det er ikke mulig å holde orden, når de arresterte stadig vekk må slippes løs fordi forbryterne viser seg å tilhøre herrefolkets politistyrke.

PRESSEKLIPP.

Nordmenn som kommer fra Finland, og som oppholdt seg i den svenske legasjonen i de dagene russerne marsjerte inn i Helsinki, kan fortelle at finnene ble i høy grad forbausert over de russiske troppers oppførsel. De opp-

førte seg til det aller ytterste korrekt. De gikk ikke på restaurant, de kjøpte ikke opp mat i butikker, og de forholdt seg høflig og visende likeoverfor dem, selv når det ble lagt tydelige invittorier for dagen. Den nazistiske hvilskepropagandaen måtte hurtigst mulig legges om til: Ja, det er bra nå, men bare vent til siden. -

I fengslet i Arians satt 100 dødsdømte franskmenn og ventet på å bli henrettet. Fengslet var omgitt av 20 fot høye og 3 fot tykke murer og bevoktet av tyske tropper som var forlagt til den ene fløyen og fangene hadde ingen mulighet til å komme unna. Den eneste sjansen til å redde dem utenfra lå i å la fly bombe fengselsmurene i stykker, og en engelsk mosquitoavdeling fikk det vanskelige oppdrag. Seks fly skulle bombe bresjor i murene på minst to steder, og seks andre hadde til oppgave å treffe hovedbygningen i begge ender for å befri fangene og ødelegge vaktfløyen. En tredje bølge fly skulle gripe inn om planen ikke lyktes, men de slapp å gå til aksjon. Speiderflyene så murene rase sammen på flere steder, og bygningen fikk fulltreffere i begge fløyer. Fangene strømmet ut, og en stor del av dem greiet å komme unna. Endel av dem omkom og mange tyskere lå døde på merker. - Det engelske luftforsvarsministerium har nylig sendt ut denne skildringen, som av sikkerhetshensyn ikke er blitt offentliggjort tidligere. -

HORGESNYTT.

Etter bombingene av Gestapos hovedkvarter i Aarhus, universitetet der, har tyskerne planer om enten å innrede celler i toppetasjen på Viktoria Terrasse og anbringe fanger der eller å flytte fanger dit hver gang det er flyalarm, eventuelt kombinasjon av begge deler. -

Transporten av tropper nordfra er begynt. Stasjonene mellom Mosjøen og Mo i Rana nyttes som innlestningssteder, og det går 8 ekstratog hvert døgn. Tyskerne krevet 24 tog, men dette kunne ikke stilles. -

Telegram fra Jonas Lie, Tromsø, 6/11, til lederen av sikkerhetspolitiet, Karthinsen: På foranledning tilfeller under evakueringen, er tiden nå inne for å ta fingeravtrykk av alle norske borgere, barn også. -

Det opplyses at telefonavlyttingen i Oslo er utvidet, og at man må være meget forsiktig i telefonen. -

Gestapo har for en uke siden flyttet en del av sine folk inn i Gabelsgate. Disse er kommet fra Tyskland for å sette i gang rassiaer. Samtidig ble det lørdag 18/11 meldt fra London at ca. 300 gestapofolk er kommet for å forsterke politiet i Oslo. -

Opplysning angående signaler i politibilene ute på rassia: Når politifolkene skal hoppe ut av bilen for å arrestere folk, blir dette bekjentgjort ved at tyset inne i bilen blunkes fire ganger. -

Det opplyses at gestapo er noen lure karer. De kan ha en mann som de vet har vært med på noe ullegalt skyttet opptil 4 a 5 mndr. bare for å få greie på kontaktene. -

Det er grunn til å tro at tyskerne kommer til å holde rassiaer i hagelolonier og i tilfluktsrom. Søndag 23/10 ble det skutt på en politimann inne i et tilfluktsrom. Det røk fra pipen og politimannen gikk inn for å undersøke. Han ble såret, og tyskerne tror vel etter dette at hagelolonier og tilfluktsrommene brukes som dekksteder. -

I Ådalen har ca. 800 tyskere mest polititropper, lysgrønne, leiret seg på Nos gård. Herfra skal de foreta korstog innover Vassfaret mot Vidalen etter leketøy og mennesker som er falt ned fra himlen. Norske bønder er tvunget med som kjentmenn. -

En eksplosjon inntraff lørdag aften kl. 23.30 i Den Blå Grotte (Gylne Freden) i Fred Olsensgate. -

Den både kjente og beryktede direktør og fylkesfører Fermann har nylig henvendt seg til en rekke N.S. jurister, bl.a. ekspedisjonssjef Hasle for å få en uttalelse om "De krigsvilliges statsrettslige og folkerettslige stilling." Fermann har nemlig laget et utkast til en ny forordning, hvor det bl.a. bestemmes, at norske statsborgere som frivillig har meldt seg til "krig mot kommunismen" med sin anmeldelse skulle være løst fra sitt norske statsborgerskap. Etter endt tjenestegjøring skulle de være berettiget til uten videre igjen å bli norske statsborgere. Hasle kritiserer utkastet søndag og sammen. Nå rugner også N.S. offisielt med at Tyskland har tapt krigen. Den som har tatt fonden på ryggen får bære ham frem.

NYHETENE SØNDAG.

Vestfronten. Det meldes om fremgang på alle avsnitt av de suks allierte armers offensiv på vestfronten. Fronten strekker seg fra Nederland til Sveits, og styrkene får sine forsyninger over Antwerpen og Marseille. Armene rykker mot de viktigste innfallsveier i Tyskland; fire av dem kjemper på tysk grunn, og tyskerne er overalt på defensiven. Størst har fremgangen vært i Aachen-avsnittet, det allierte kommunike meldor at Geilenkirchen er praktisk talt omringet, tysk telegrafbyrå hadde søndag morgen at de allierte hadde erobret byen. En rekke landsbyer S for Geilenkirchen er erobret. Det meldes også om god fremgang i Stolberg-området til tross for sterk motstand. Stolberg befinner seg på de alliertes hender. 2. britiske arme har nådd Maas på bred front. Tungt artilleri beskytter de tyske stillinger på den annen side av grensen. Britene står omtrent 7 km fra Ruhr-området; tyskerne har tatt stilling på østsiden av Maas ved Roermond og Venlo hvor viktige broer fører over Maas inn i hjertet av Ruhr. Amerikanske styrker fra 3. amerikanske arme kjemper nå inne i Lietz, og rykker videre frem på begge sider av byen. Det er tegn på tilbaketrekning over hele den tyske front i dette avsnitt. Lenger S rykker 7. amerikanske arme fram mot St. Die; 12 byer er erobret. 1. franske arme har trengt fram til 6 km fra Belfort og har befridd atskillige byer. - De 6 allierte armene fordeler seg over vestfronten således: Mellom Roermond og Venlo, V for Maas, 2. britisk arme, N for Aachen, 9. amerikanske arme, S for Aachen, 1. amerikanske arme i området ved Lietz 3. amerikanske arme, S for Lietz, 7. amerikanske arme, i Belfort-avsnittet, 1. franske arme. - Sunday Times skriver at man ikke bør innlate seg på gjetninger om hvordan den nye offensiv vil utvikle seg. Den allierte overkommando vil ikke nå røpe sine planer. Det er tilstrekkelig for oss å vite at forsyningsvanskelighetene er overvunnet i en slik grad at så store operasjoner kan settes i gang. - Det meldes at tyskerne foretar systematiske ødeleggelse i Rotterdam. De sprenger brygger, havneanlegg og bensintanker, svin av lagerhus og fabrikker og har helt ødelagt den største tørrdokken. Tusenvis av innbyggerne forlot byen mens sprengningene foregikk og da de kom tilbake fant de sine hjem ødelagt. Noget av ødeleggelsen synes å skje på måfå uten at man kan påvise militære hensikter. Det er hittil blitt lagt for 100 millioner pund.

Østfronten. Russene fortsätter offensiven i Ungarn, og har sett inn et nytt angrep på østsiden av Budapest. Forøving meldes at russene ikke satser alt inn på å nå Budapest så snart som mulig. De håper på at byen kan bli spart. Landet trues av borgerkrig og splittelser bror seg. Deb passiv motstand mot tyskerne tiltar og Szalatzis stilling blir mer og mer utrygg. Kommunikat fra Tito meldor at tyskerne forsøker å bryte gjennom i nordlig retning; i Albania hindrer troppene tyskerne i å evakuere mot Skutari. Britiske tropper fra styrkene ved Adriaterhavet samarbeider med jugoslaver i Montenegro og Herzegovina, og har fått kontakt med fienden. De understøttes av fly fra flystyrkene på Balkan.

Flyangrep. Britiske bombefly angrep natt til søndag en fabrikk for syntetisk olje i Wanne-Eickel i Ruhr, 400 amerikanske fly angrep flyplasser i Tyskland. De ødela 86 tyske fly, deriblant 30 Heinkel-fly.

Norge. Justisminister Terje Vold har siden onsdag vært i Kilenas som representant for den norske regjering. Han ledsages av sekretær Jens Schiwa. General Steffens understreker det gode samarbeide mellom den norske allierte misjon, som gikk i land fra et britisk krigsskip, og russene. Flere sivile norske ambetsmenn er kommet og russene yter dem all mulig støtte. Hittil har over 1.000 nordmenn fra de lokale områder meldt seg til militærtjeneste. Svenske krigsmyndigheter meldor at quislingene pøkkur koffertene og reiser sydover. Tyskerne er nedtrykt, men deres fanger er i godt humør. Tyske soldater mister mer og mer sitt militære prag.

Italia. Styrker fra 8. arme har hatt ny fremgang V for Forli. De har erobret Monte Fortino og har slått tilbake flere tyske motangrep.

Tyskland. I et sirkulære sendt ut av riksarbeidleder Schultze, som er falt i de alliertes hender, uttales frykt for de væpnede utenlandske arbeidere.

Frankrike. General de Gaulle skal, i følge de siste opplysninger, sammen med utenriksminister Bideault i nærreste fremtid reise til Moskva. Det er mulig at de kommer til å reise over Stockholm.